خبر روز

نمایش و نقد ۴ فیلم در پاتوق فیلم کوتاه

فیلم‌های کوتاه «موش کور»، «دکل»، «آخرین لالایی در تهران» و «حیاط» در پانزدهمین جلسه از فصل هفتم پاتوق فیلم کوتاه، اکران، تحلیل و نقد می‌شوند. در این جلسه از فصل هفتم پاتوق که توسط انجمن سینمای جوانان ایران برگزار می‌شود، فیلم‌های کوتاه «موش کور» به‌نویسندگی و کارگردانی محمدحامد ستاری، «دکل» به‌نویسندگی و کارگردانی بابک مصطفوی، «آخرین لالایی در تهران» به‌نویسندگی و کارگردانی محمد وحدانی و «حیاط» به‌نویسندگی وکارگردانی مصطفا سلیمانی به نمایش درخواهند آمد. در این برنامه کاوه قهرمان به‌عنوان کارشناس ویژه جلسه پانزدهم، پس از اکران آثار با کارگردانان فیلم‌های به نمایش درآمده به گفت‌وگو نشسته وآثار را مورد تحلیل و بررسی تخصصی قرار خواهد داد. اجرای این برنامه را محیا ساعدی به عهده دارد. نکته مهم و قابل اشاره درباره این آثار، تنوع ژانری آنهاست؛ موش کور در ژانر درام اجتماعی، دکل در ژانر نوآر- جنایی، آخرین لالایی در تهران در ژانر ملودرام و حیاط در ژانر رازآلود تولید شده‌اند. پانزدهمین جلسه فصل هفتم پاتوق فیلم کوتاه، ساعت ۱۴ امروز در سالن شماره ۶ پردیس سینمایی چارسو برگزار می‌شود و شامل نمایش آثار و جلسه نقد و بررسی خواهد بود. حضور برای علاقه‌مندان آزاد و رایگان است. / جام جم

مصاحبه

گفت‌وگو با محسن رحیمی، تهیه‌کننده مستند «جستجوگر»

شریعتی؛ نه بدان سان که گفتند

علی رستگار
گروه فرهنگ و هنر

با این‌که سال‌ها از درگذشت دکتر علی شریعتی، نویسنده، جامعه‌شناس و سخنران مشهور و نزد خیلی‌ها محبوب می‌گذرد اما همچنان شائبه‌ها و ابهاماتی درباره مرگ او وجود دارد و کم نیستند کسانی که آن ایست قلبی را علت واقعی پایان حیات این شخصیت نمی‌دانند. دلیل این گمانه‌زنی درباره شریعتی چیست و چرا تصوراتی درباره مرگ مشکوک او وجود دارد؟ شخصیتی که به دلیل صراحت کلام و بیان شفاف افکار و اندیشه‌ها در نوک پیکان حملات و تهدیدهای ساواک و گروهک منافقین بود، به راحتی می‌توانست قربانی خشم و نفرت هرکدام از این دو گروه باشد. ضمن این‌که تنهایی شریعتی گسترده‌تر از اینها بود و طیفی از روحانیت هم نقدهایی جدی به برداشت دینی او داشت، طوری که استاد شهید مرتضی مطهری باوجود این‌که خودش از علاقه‌مندان شریعتی بود و برای رونق بخشیدن به فضای حسینیه ارشاد در اواخر دهه ۴۰ از او برای سخنرانی دعوت کرد اما بعدا در اظهارنظری صریح، نمره دینی شریعتی را صفر می‌داند. دکتر شریعتی اما ۴۵ سال بعد از مرگش، هنوز در میان ماست و نوشته‌هایش خوانده و سخنرانی‌هایش شنیده می‌شود. مستند «جستجوگر؛ شریعتی نه بدان سان که گفتند» به کارگردانی محمدمهدی ابراهیمی نمرو تهیه‌کنندگی محسن رحیمی و مهدی مطهر و محصول کانون اندیشه جوان که به بررسی زندگی شخصی، علمی و اندیشه‌های دکتر علی شریعتی می‌پردازد، سعی دارد با نگاهی صریح و منصفانه، این شخصیت را باوجود همه نقاط ضعف و قوتش واکاوی کند و مخاطب را به درک و دریافتی تازه از شریعتی برساند.

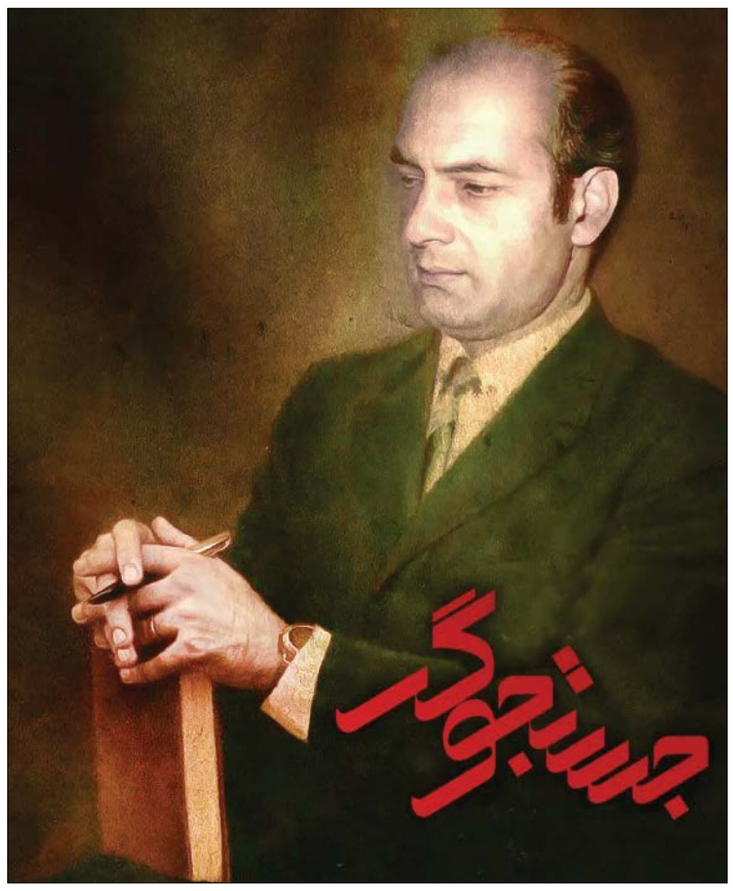

؟ عنوان «جستجوگر» انگار هم اشاره به جست‌وجوگری خود دکتر شریعتی و حرکت از شک به یقین دارد و هم به خود فیلم برمی‌گردد که در جست‌وجوی رسیدن به ابعاد و ویژگی‌های شریعتی است و به‌ویژه باتوجه به زیرعنوان مجموعه (شریعتی نه بدان سان که گفتند) در جست‌وجوی مسیر تازه و به دور از کلیشه‌هاست.

عنوان جستجوگر که عاریت گرفته شده از تحلیل و کتاب شهید سیدمحمد بهشتی یعنی «دکتر شریعتی جستجوگری در مسیرِ شدن» است اما این نکته‌ای که می‌گویید هم درست است و این مستند، پژوهشی درباره شریعتی است و سعی کردیم در هر کدام از قسمت‌های این مجموعه کاوشی داشته‌باشیم. طبیعتا خود فیلم و اثر هم در جست‌وجوی یک شریعتی است که تا حالا معرفی نشده‌است. در مجموع هر دو تعبیر درمورد اثر درست است.

؟ این مستند محصول کانون اندیشه جوان است که ظاهرا با هدف پاسخگویی به شبهات پیرامون نظرات شهیدمطهری تاسیس شده‌است. در فیلم هم اشاراتی به مواجهه شهیدمطهری با دکتر شریعتی می‌شود، چه دعوت شهیدمطهری از شریعتی برای سخنرانی در حسینیه ارشاد و چه بعد انقد و نظر صریح شهید مطهری درباره شریعتی که ضمن اذعان به جایگاه ادبی و هنری‌اش، نمره دینی او و برداشت ذهنی‌اش از اسلام را صفر می‌داند. همه اینها شاید این شائبه را در بدو امر ایجاد کند که با فیلم و مجموعه مستندی در نقد یکسویه شریعتی روبه‌رو باشیم اما با مستندی مواجهیم که باوجود نقدها و اشاره به ایرادات این شخصیت، جانب انصاف را هم نگه می‌دارد.

کانون اندیشه جوان با عنایت و پیشنهاد حضرت‌آقا و با تعبیر مطهریِ تهران با هدف ایفای نقش استاد شهیدمرتضی مطهری راه‌اندازی شد. این کانون از سال ۷۷ به عنوان مجموعه‌ای فکری، اندیشه‌ای و فرهنگی و نهاد تابعه پژوهشگاه فرهنگی و اندیشه‌های اسلامی با هدف نخبه‌پروری و کادرسازی برای جبهه فکری انقلاب اسلامی در حوزه کتاب و مستند فعالیت می‌کند. خط سیر کانون این است و لزوما هم به پیاده‌کردن افکار شهیدمطهری نمی‌پردازد، اما با این عینک سراغ دانشجویان می‌رویم و مسائل‌شان را پیدا می‌کنیم تا به‌موقع پاسخگوی آنها باشیم. یکی از دلایل ساخت مستند هم این بود که دیدیم در این مقطع دانشجو با مسائل متعددی روبه‌روست که برخی از آنها همچون نگاه به غرب، از خودبیگانگی و مواردی از این دست در زندگی و افکار دکتر شریعتی هم قابل اشاره و بررسی است و سعی کردیم در هرکدام از قسمت‌های این مجموعه به آنها پاسخ دهیم. عینک و نگاه ما به شریعتی متاثر از نگاه رهبری است و آقا دید حتی متفاوتی نسبت به شهید مطهری درباره شریعتی دارند و در سالمرگ اول و دوم شریعتی، به طور مفصل در این‌باره سخنرانی می‌کنند. شاید نظر رهبری بیشتر به نظر شهیدبهشتی درباره شریعتی گرایش داشته‌باشد. ایشان هم منصفانه نگاه می‌کنند و هم ایرادات شریعتی را می‌بینند و خیلی منصفانه به این «در مسیرِ شدن» و به قول شما حرکت شک به یقین می‌پردازند. هدف ما هم در فیلم، کاویدن موضوع و بررسی ابعاد مختلف اندیشه و عملکرد شریعتی بود و سعی کردیم مقداری غبار روی این شخصیت را کنار بزنیم. به نظر خودم تا حدی در این کار موفق بودیم، هرچند قطعا ایراداتی هم به کار وارد است.

؟ باتوجه به تحقیقات و پژوهش‌های صورت‌گرفته درباره شریعتی و بعد از ساخت این فیلم، خودتان چه نمره‌ای به این شخصیت می‌دهید؟ آیا مثل شهیدمطهری در بحث برداشت‌های دینی، دکتر شریعتی را با وجود اعتقاد و ایمانش به خصوص عشق و ارادتش به حضرت علی (ع) مستحق نمره صفر می‌دانید؟

در حد و اندازه‌ای نیستم که بخواهم در این زمینه قضاوت کنم اما به عنوان کسی که از نوجوانی آثار دکتر شریعتی و بزرگان دیگری چون شهیدمطهری را خوانده‌ام، به نظرم بهترین و دقیق‌ترین تعبیر درباره شریعتی، همان تعبیری است که شهیدبهشتی درباره او داشته‌است؛ شریعتی تمام تلاشش را انجام داد برای این‌که بتواند به قوام اندیشه‌ای برسد و گام‌های استوارتری بردارد، منتها در سیر زندگی نه‌چندان طولانی با فراز و نشیب‌هایی مواجه شد و دوره‌های خاصی را تجربه کرد که رسیدن به آن قوام اندیشه‌ای را سخت می‌کرد.

ضمن این‌که بعضی جاها هم که شهیدمطهری، تعابیری را درباره او به کار برد، به این دلیل بود که در برخی حوزه‌ها هم ورودهای نابهنگام و شاید ناشیانه‌ای داشته و این نمراتی هم که شهیدمطهری در عرصه‌های مختلف به دکتر شریعتی داد، چندان نابجا نیست. واقعا بعضی ورودهای شریعتی دقیق و کارشناسانه نبود و علم کافی را در آن حوزه نداشت. به همین دلیل هم در پایان عمرش از کسانی می‌خواهد این آثار اصلاح شود. به نظرم اگر هرکس در هر حوزه‌ای و به هر دلیلی از جمله مسائل شخصی و دوره زیست خود، نتوانست کارشناسی محتوایی لازم را کسب کند، نباید اعلام نظر کند و نباید محکم حرف بزند. ایراداتی که شهیدمطهری در حسینیه ارشاد به شریعتی می‌گیرد، عمدتا از این جنس است و می‌گوید شریعتی درباره برخی مسائل محکم حرف می‌زند، درصورتی‌که هنوز علم کافی آن را ندارد.

؟ خانواده دکتر شریعتی و فرزندان‌شان این مستند را دیده‌اند؟ نظرشان چه بود؟

فیلم را با آقای احسان شریعتی دیدیم و نظرشان نسبت به کار مثبت بود. از ایشان خواستیم به صورت مکتوب چیزی درباره فیلم بنویسند که گویا فعلا فرصتی دست نداده اما شفاهی نکاتی را درباره اثر گفتند. ما در این مستند چهار قسمتی قصد داشتیم بگوییم شریعتی تلاشش را کرد، ممکن است تلاش او ناکام بود و به موفقیت نرسید، ولی تلاش کرد. او باوجود برخی ضعف‌ها، گام‌هایی را برداشت. ما دنبال نگاهی منصفانه به شخصیت دکتر شریعتی بودیم. حالا هم در مستند تازه‌ای که با موضوع آیت‌ا... مصباح یزدی در دستور کار داریم، همین نگاه منصفانه را دنبال می‌کنیم. فیلمنامه این کار تمام شده و قصد داریم بعد از ساخت، چند خروجی از آن داشته‌باشیم؛ اول یک خروجی سه قسمته که ان‌شاءا... به سالگرد درگذشت ایشان برسانیم و یک مجموعه طولانی‌تر و با تعداد قسمت‌های بیشتر که به زوایای پیدا و پنهان و اندیشه و عملکرد آیت‌ا... مصباح در نسبت با جریانات فکری و در مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) می‌پردازد. در این مستند هم سعی می‌کنیم یک روایت اندیشه داشته‌باشیم و خیلی سراغ حواشی نمی‌رویم.

هدف ما در مستند «جستجوگر» کاویدن موضوع و بررسی ابعاد مختلف اندیشه و عملکرد شریعتی بود و سعی کردیم مقداری غبار روی این شخصیت را کنار بزنیم

؟ باتوجه به اشاراتی که در اوایل و اواخر مستند به مرگ مشکوک دکتر شریعتی می‌شود اما به خوبی در طول اثر روی زندگی و افکار و نقش تاثیرگذار او در آگاهی‌بخشی متمرکز می‌شوید. در واقع مصداق جمله مشهور خود شریعتی که «خدایا چگونه زیستن را به من بیاموز، چگونه مردن را خود خواهم آموخت» به زیست او با همه خوب و بدش می‌پردازید و مرگ و شبهاتی درباره آن را مختصر برگزار می‌کنید.

اشاره به مرگ مشکوک، مستمسکی برای جذابیت بیشتر روایت داستان بود. بالاخره از مرگ شروع‌کردن آن‌هم یک مرگ مرموز، کشش داستان را زیاد می‌کرد. در پایان داستان هم سعی کردیم به این بهانه بگوییم مسیر نقد شریعتی بسته نیست. ماجرای مرگ در پایان مستند به عنوان دستمایه مطرح می‌شود که اگر دوباره کسی خواست درباره آرا و افکار شریعتی پژوهش کند، بتواند کار را از این رهگذر دنبال کند.

؟ اسم قسمت دوم مستند «بازگشت به خویشتن» است، طبق اشاره‌ای که در فیلم می‌شود بازگشت به خویشتن، همان نگاه دکتر شریعتی به اسلام به عنوان یک ایدئولوژی انقلابی و نجات‌بخش است. در نگاهی مثبت این رجوع امروز هم کارکرد دارد و می‌تواند جلوی خوانش‌های انحرافی از اسلام و سلفی‌گری و شکل‌گیری گروه‌های تکفیری را بگیرد. البته در عین حال با چالش و خطری چون خوانش و تحلیل اشتباه هم مواجه هستیم، نظیر سوءبرداشتی که گروه تروریستی فرقان از برخی افکار و اندیشه‌های شریعتی داشت. کدام یک از این دو نگاه و خوانش می‌چربد؟

اتهامی که مخصوصا الان جریانات سیاسی خاصی در کشور خیلی جدی به شریعتی وارد می‌کنند، همین است، این‌که آخرالامر اندیشه شریعتی به شکل‌گیری اسلام سلفی منجر می‌شود. با انجام پژوهش و بررسی گروه فرقان مشخص شد اتفاقا آنجاهایی که آنها روی فکر شریعتی دست می‌گذارند، همان نقاطی است که شریعتی قوام کافی را نداشته‌است. یعنی می‌شود به راحتی از آن سوءبرداشت کرد. این از جمله ایرادات وارد به شریعتی است که او نیت خیر داشته ولی نتوانسته حق مطلب را درباره موضوع ادا کند.

؟ به نظر در این زمینه باید تکیه به ابعاد مثبت بازگشت به خویشتن او شود.

بله، اصلا ما هم می‌خواستیم در مستند جستجوگر همین را بگوییم که باوجود برخی انتقادات، نمی‌توانیم و نباید اتهام ترویج سلفی‌گری و برداشت‌های این‌چنینی را به شریعتی نسبت دهیم.

نمای نزدیک

به روایت داریوش ارجمند و دیگران

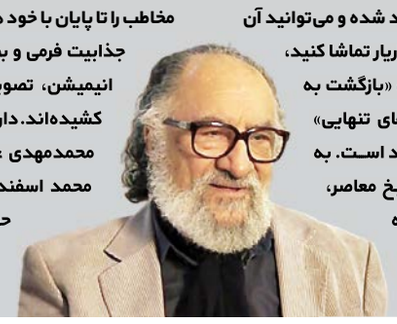

مستند «جستجوگر» که از سال ۹۶ تا ۱۴۰۰ تولید شده و می‌توانید آن را در تلویون و سایت‌های شبکه مستند و عماریار تماشا کنید، اثری چهارقسمتی است؛ «از مزینان تا پاریس»، «بازگشت به خویشتن»، «رسالت روشنفکر» و «گفت‌وگوهای تنهایی» اسم قسمت‌های اول تا چهارم این مستند است. به سیاق بیشتر مستندهای استراتژیک و تاریخ معاصر، گویندگی این اثر را هم ناصر طهماسب، گوینده باسابقه به عهده دارد و او مثل همیشه موفق می‌شود با صدای گرم و رازآلودش، مخاطب را تا پایان با خود همراه کند. سازندگان این مستند برای ایجاد جذابیت فرمی و بصری بیشتر، برخی خاطرات و روایت‌ها را با انیمیشن، تصویرسازی و تکنیک موشن‌کمیک به تصویر کشیده‌اند. داریوش ارجمند، محمدعلی نجفی، عماد افروغ، محمدمهدی عبدخدایی، جواد منصوری، قاسم تبریزی، محمد اسفندیاری، مهدی چمران، محمدمهدی جعفری، حمیدرضا نقاشیان، پرویز خرسند و سیدمهدی طالقانی از جمله مصاحبه‌شونده‌های این مستند هستند.

رونمایی

کیفیت فیلم‌های کوتاه بهتر از فیلم‌های روی پرده است

فیلم کوتاه «بالا افتادن» ساخته مریم بختیاری که با حمایت انجمن سینمای جوانان ایران تولید شده است، رونمایی شد.

آرش رصافی معاون تولید و پشتیبانی و طیبه فلکیان معاون امور استان‌های انجمن سینمای جوانان، سعید هاشم‌زاده منقد سینما، عوامل فیلم و تعدادی از روزنامه‌نگاران از جمله حاضران این برنامه بودند.

«بالا افتادن» به کارگردانی مریم بختیاری و نویسندگی او و امین چادگانی و با زمان ۱۵دقیقه که در ژانر فانتزی تولید شده ، روایتگر داستان دختر و پسر جوانی است که خواب‌های آنها با یکدیگر تلاقی پیدا کرده است.

مریم بختیاری درباره روند شکل‌گیری ایده این فیلم گفت: ایده اولیه بالا افتادن» به سال ۹۷ برمی‌گردد که در گفت‌وگویی درباره شهرت و این‌که شرکت‌هایی وجود داشته باشند که مردم با مراجعه به آنها خواب مورد نظر خودشان را سفارش دهند، در ذهن من شکل گرفت که در گذر زمان این ایده تغییر کرد و تکمیل شد و با همراهی امین چادگانی در نهایت به فیلمنامه نهایی این فیلم رسیدیم. البته این فیلم بعد از حدود سه سال تاخیر در تولید، شهریور۱۴۰۰ به پایان رسید.

سعید هاشم‌زاده، منتقد سینما هم با بیان این‌که ایده‌پردازی و کیفیت فیلم‌های کوتاه سینمای ایران بسیار بیشتر از فیلم‌های روی پرده سینما و فیلم‌هایی جشنواره فجر است، گفت: رونمایی فیلم کوتاه بسیار با ارزش است و معتقدم زمانی که امکان اکران فیلم‌های کوتاه در پردیس سینمایی چارسو وجود دارد، چقدر خوب می‌شود که رونمایی از فیلم‌های کوتاه هم در همان فضا و با کیفیت برگزاری پاتوق‌های فیلم کوتاه برگزار شود.

هاشم‌زاده با اشاره به فیلم بالا افتادن که یک فیلم کوتاه فانتزی-تخیلی است، عنوان کرد: متاسفانه سینمای ایران عنصر تخیل و فانتزی فکر کردن را از دست داده است اما بالا افتادن از نظر من فیلم خلاقانه‌ای بود که به موضوعی پرداخته که همه ما در جهان خودآگاه و ناخودآگاه خود با آن درگیریم و غیرطبیعی بودن جهان واقعی خواب برای همه ما در اتمسفر این فیلم به خوبی قابل مشاهده است.

این منتقد سینما با اشاره به بازی خوب وحید راد و مریم بختیاری ادامه داد: این فیلم با فاصله‌ای که از فضای رئالیستی سینمای ایران گرفته است با قاب‌بندی‌های درست، تصویربرداری دوربین روی پایه و شکل‌گیری فضایی استریل بین جهان فیلم و مخاطب و تصوری که از خواب دارد، توانست گامی رو به جلو در سینمای ایران بردارد، البته هرکارگردانی می‌تواند فارغ از فضای رئالیستی و عمومی سینمای ایران با در اختیار گرفتن فرم و ساختار درست سینما، موفق و تاثیرگذار باشد.

امین چادگانی، نویسنده بالا افتادن هم درباره این فیلم عنوان کرد: فیلم کوتاه بالا افتادن یک اثر مینی‌مالیستی است که توانسته با استفاده از سادگی در روایت، خلاقیت در داستان، فضای همگنی را برای مخاطب به وجود بیاورد.

هاشم‌زاده در تایید صحبت‌های چادگانی توضیح داد: فیلم‌سازان ما تصور می‌کنند برای ساخت یک اثر فانتزی به یک پروداکشن بزرگ نیاز دارند که در بالا افتادن خلاف این نکته ثابت شد و ما شاهد بودیم فضای مینی‌مالیستی یا ساده فیلم تا چه اندازه به روایت درست داستان کمک می‌کند. / جام جم

اکران آنلاین

مستندی درباره عاشقانه دهه شصتی‌ها

مستند «وقتی از عشق حرف می‌زنیم» که با موضوع نگاه دهه شصتی‌ها به مفهوم عشق ساخته شده، به‌تازگی اکران آنلاین خود را در پلتفرم هاشور آغاز کرده است. تولید این مستند به کارگردانی بهاره بیات و تهیه‌کنندگی علی نیکبخت با یک فراخوان در فضای مجازی در سال ۱۳۹۳ آغاز شد. در این فراخوان از کسانی که متولدین ۶۰ تا ۶۵ هستند و فیلم «شب‌های روشن» فرزاد موتمن را دیده‌اند در مصاحبه‌ای با محوریت بیان تجربه شخصی از عشق شرکت کنند. فرزاد موتمن، کارگردان و سعید عقیقی، نویسنده فیلم شب‌های روشن نیز در این مصاحبه‌ها حضور دارند و تجربه خود را از نوشتن فیلمنامه و ساختن این فیلم بیان می‌کنند. بهار بیات، درباره ساخت این فیلم گفت: تلاش کردم از دریچه تاریخی به روایت عشق در میان دهه شصتی‌ها بپردازم. هرچند این روایت جامع نیست و در محدوده تجربه طبقه متوسط شهری می‌گذرد. / مهر

رویداد

برگزاری پرقدرت بخش بین‌الملل «سینماحقیقت»

محمد خزاعی، رئیس سازمان سینمایی در جلسه شورای سیاست‌گذاری شانزدهمین جشنواره سینماحقیقت که با حضور افرادی چون محمدرضا اصلانی، سیدسلیم غفوری و محمد حمیدی‌مقدم برگزار شد، تاکید کرد: بخش بین‌الملل جشنواره سینماحقیقت تاثیرگذار و با توجه به سینمای مستند منطقه برگزار شود. رئیس سازمان سینمایی در این جلسه گفت: جشنواره سینماحقیقت به‌عنوان مهم‌ترین رویداد سینمای مستند ایران، می‌تواند صدای همه سینماگران در همه کشورها باشد. به دلیل ماهیت این نوع آثار، تصویر ایران امروز را می‌توان از طریق مستندها به جهان ارائه کرد. تصویری رنگارنگ از اقلیم، فرهنگ، باورهای دینی و آیین‌های بومی، تصویری که مخاطب کمتر دیده و با آن بیگانه است. خزاعی تاکید کرد: سینمای ایران در همه زیرمجموعه‌هایش از جمله سینمای مستند در آسیا و منطقه جایگاهی خاص دارد و برای ما مهم است که جشنواره سینماحقیقت انعکاس صدای سینماگران تراز اول حوزه مستند باشد. به سینمای کشورهایی که با ما اشتراک فرهنگی، دینی و ریشه‌های مشترک دارند، باید توجه شود. / مرکز گسترش سینمای مستند، تجربی و پویانمایی

قاب

صید در پی صیاد

محمد صیاد یکی از پیشکسوتان عکاسی خبری است و با عکس‌های درخشانی که از روزهای انقلاب، جنگ، دفاع‌مقدس و اتفاقات دیگری چون واقعه طبس گرفت، شهرتی جهانی پیدا کرد. در مستند «آقای صیاد را ول کنید!» به کارگردانی مریم ملک مختار که در جشنواره سال گذشته سینماحقیقت به نمایش درآمد و با استقبال مواجه شد، ضمن مرور برخی عکس‌های مشهور و مهم این عکاس با صراحت لهجه این هنرمند گیلانی هم غافلگیر می‌شوید. قاب این هفته به پوستر این مستند جذاب اختصاص دارد.